

ТАКТИЧНІ ОПЕРАЦІЇ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ СЛУЖБОВИХ ЗЛОЧИНІВ У МИТНИХ ОРГАНАХ

В Україні останнім часом достатньо поширені стали службові злочини в митних органах. Участь митників у вчиненні злочинів у сфері митної діяльності різко знижує вірогідність виявлення даних кримінальних діянь, робить їх одними з найбільш високо латентними і ускладнює процес їх розслідування. Крім того, навіть виявлені посадові злочини, що вчинені працівниками митних органів, не завжди відповідним чином караються. Причин тому безліч, зокрема, найбільш розповсюдженим злочином, що вчиняється вказаними особами, є хабарництво. За хабарництво притягується до відповідальності третя частина із загального числа працівників митних органів, які вчинили злочини. Хоча реально кількість вчинених таких злочинів значно більша, але в зв'язку з тим, що слідство часто не може доказати умислу в діях працівників митних органів, вчинене нерідко кваліфікується як халатність – зі всіма витікаючими звідси наслідками.

Службові злочини в митних органах – це складова частина злочинів, які вчиняються в зв'язку з професійною трудовою діяльністю, тому це поняття є криміналістичним і пов'язано з неналежним виконанням професійних функцій посадовими особами у сфері митної справи. Узагальнення практики та сучасної криміналістичної літератури показало, що тільки у 35% кримінальних справ даної категорії діяння службових осіб кваліфікували по одному складу злочину. В останніх 65% випадків частіше всього – за сукупністю злочинів. До цієї групи включаються злочини, що підпадають при кримінально-правовій кваліфікації під ознаки самих різноманітних статей Кримінального кодексу України (далі – КК України): перевищення влади чи службових повноважень (ст. 365 КК України), отримання хабара (ст. 368 КК України), дача хабара (ст. 369 КК України), ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів (ст. 212 КК України), контрабанда (ст. 201 КК

України), контрабанда наркотичних засобів, прекурсорів або їх аналогів (ст. 305 КК України). Останні три склади злочину, як правило, зустрічаються у різних формах співучасті.

Узагальнення митної та судово-слідчої практики показує, що розслідування справ даної категорії злочинів має певні труднощі, потребує розроблення окремих методик розслідування з урахуванням найтиповіших способів вчинення службових злочинів у митних органах та ряду інших обставин, що обумовлюють специфіку їх розкриття, розслідування та попередження. При цьому очевидним є те, що у процесі розслідування цих злочинів слідчі дії проводяться не ізольовано, а у зв'язку з іншими діями і заходами для вирішення окремих тактичних завдань, у певній послідовності їхньої реалізації, враховуючи слідчу ситуацію, яка склалася на момент розслідування. Окремі тактичні завдання розслідування не можуть бути вирішені проведенням лише однієї або декількох слідчих дій навіть із використанням у їхніх рамках усіх відповідних тактичних прийомів, а вимагають складного комплексного підходу до вирішення завдання, яке постало перед суб'єктом дослідження злочину. Планування та проведення тактичних операцій при розслідуванні злочинів, що вчиняються службовими особами митних органів, а тим більше їхнього комплексу, істотно оптимізує процес розслідування.

Тактичну операцію в криміналістичній літературі більшість вчених розглядають як сполучення (комплекс, систему) узгоджених між собою однойменних і різнойменних слідчих дій, оперативно-розшукових, організаційно-технічних та превентивних заходів, спрямованих на вирішення окремого тактичного завдання розслідування в даній слідчій ситуації, яке не може бути вирішено окремими або навіть декількома діями (заходами), проведених за єдиним планом правомочними посадовими особами під керівництвом слідчого.

Практична реалізація тактичних операцій при розслідуванні злочинів, що вчиняються службовими особами у митних органах, передбачає типізацію та класифікацію таких операцій. Вивчення криміналістичної літератури, дослідження й аналіз митної та слідчої практики дозволяє виділити наступні підстави класифікації тактичних операцій при розслідуванні злочинів, що вчиняються службовими

особами у митних органах: 1) залежно від проміжних (локальних) завдань розслідування таких злочинів: тактична операція “Затримання хабародавця (або хабароотримувача) на місці вчинення злочину з речовим доказом”; тактична операція “Викриття вимагання хабара за добровільною заявою особи, яка його дає”; тактична операція “Викриття неналежного проведення митного огляду службовою особою внутрішнього митного органу”; тактична операція “Викриття незаконного випуску у вільний обіг посадовою особою внутрішньої митниці товарів без митного оформлення”; тактична операція “Встановлення та викриття незаконного випуску товарів із складів тимчасового зберігання”; тактична операція “Встановлення та викриття фіктивного знищення товарів”; тактична операція “Встановлення та викриття незаконного митного оформлення, вчиненого шляхом використання фіктивних сертифікатів на товари”; тактична операція “Виявлення зв’язків організованої злочинної групи”; тактична операція “Встановлення злочинця”; тактична операція “Документ”; тактична операція “Захист доказів”; тактична операція “Розшук злочинця”; тактична операція “Контрольована поставка наркотиків”; тактична операція “Виявлення причин та умов, що сприяли вчиненню хабарництва службовими особами митних органів” та ін.; 2) залежно від етапу розслідування злочину (тактичні операції, проведені на початковому, наступному або заключному етапі розслідування); 3) залежно від часового періоду дії тактичної операції (одномоментні і такі, що мають певну протяжність у часі); 4) залежно від рівня складності тактичної операції (прості і складні); 5) залежно від характеру елементів структури тактичної операції: однорідні або різнорідні дії (дві й більше однотипних слідчих дії; комплекс різнопланових слідчих дій; комплекс слідчих дій і оперативно-розшукових заходів; комплекс слідчих дій і заходів організаційного порядку; система оперативно-розшукових заходів; комплекс оперативно-розшукових і організаційних заходів); 6) залежно від осіб, що здійснюють взаємодію при проведенні тактичної операції (тактичні операції, проведені слідчим; тактичні операції, проведені слідчо-оперативною групою (або слідчою бригадою); оперативно-тактичні операції, проведені під керівництвом слідчого, та ін.).

Таким чином, одним із найбільш ефективних тактичних засобів виявлення службових злочинів у митних органах, їх розкриття, розслідування та профілактики є ціленаправлене планування та проведення тактичних операцій, які спрямовані на вирішення окремого тактичного завдання розслідування, характеризуються вибірковістю і ситуативною обумовленістю та виконуються за єдиним планом і задумом правомочними посадовими особами під керівництвом слідчого.

**КОНСТИТУЦІЯ УКРАЇНИ – ОСНОВА ПОБУДОВИ ПРАВОВОЇ
ДЕРЖАВИ І ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА**

**Тези доповідей та наукових повідомлень
учасників всеукраїнської
науково-практичної конференції
молодих учених та здобувачів
(26-27 червня 2006 р.)**

**Харків
2006**